



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



|| ambhasyapārē || 1

ambhā¹syā pā¹rē bhuvā¹nasyā¹ madhyē¹ nākā¹syā pṛ¹ṣṭhē mā¹hatō mahī¹yān | śukrē¹ṇa jyōtī¹gṃṣi
saman¹pravī¹ṣṭaḥ prajā¹pā¹tīscarati garbhē¹ antaḥ || yasmin¹nidagm¹ sam¹ ca vica¹iti sarva¹m
yasmin¹ dē¹vā adhi¹ viśvē¹ niṣē¹duḥ | tadē¹va bhū¹taṁ tadū¹ bhavyā¹mā¹ idaṁ tada¹kṣarē¹ para¹mē
vyō¹man || yē¹nāvṛ¹taṁ kha¹m ca divā¹m mahīm¹ca yē¹nādityastapā¹ti tējā¹sā bhrā¹jasā ca |
yamā¹ntaḥ sā¹mudrē¹ kavayō¹ vayā¹nti yada¹kṣarē¹ para¹mē prajā¹ḥ | yataḥ¹ prasū¹tā jagataḥ¹ prasū¹tī
tōyē¹na jī¹vān vyacā¹sarja bhū¹myā¹m | yadō¹ṣadhībhiḥ¹ puru¹ṣān pa¹sūgaśca¹ vivē¹śa bhū¹tāni
carā¹carā¹ni || ataḥ¹ para¹m nā¹nyada¹ṇī¹yasagm¹ hi parā¹tpara¹m yanmahatō¹ mahā¹ntā¹m | yadē¹ka
mavyakta¹-manā¹ntarū¹pā¹m viśva¹m purā¹ṇaṁ tama¹saḥ¹ parastāt || tadē¹vartaṁ tadū¹ satyamā¹hu
stadē¹va brahma¹ paramā¹m kavī¹nām | iṣṭā¹pūr¹taṁ bahudhā¹ jā¹taṁ jā¹yamā¹naṁ viśva¹m bibharti
bhuvā¹nasyā¹ nā¹bhiḥ || tadē¹vāgnis-tadvā¹yus-tatsū¹ryas-tadū¹ candramā¹ḥ | tadē¹va
śukra¹mamṛ¹taṁ tadbrahma¹ tadā¹paḥ¹ sa prajā¹pā¹tīḥ || sarvē¹ nimē¹ṣā jajñirē¹ vidyutaḥ¹
puru¹ṣādadhī¹ | kalā¹ muhūr¹tāḥ kā¹ṣṭhā¹ścā¹hō¹rā¹trā¹śca¹ sarva¹śaḥ || ardha¹māsā¹ māsā¹ ṛ¹tavaḥ¹
sā¹mvatsaraśca¹ kalpantā¹m | sa ā¹paḥ pradughē¹ ubhē¹ imē¹ antarikṣa¹-mathō¹ suvaḥ ||
nainā¹mū¹rdhva¹m na tī¹rya¹ñca¹m na madhyē¹ pari¹jagrabhat | na tasyē¹śē¹ kaśca¹na tasyā¹ nā¹ma
mahadya¹śaḥ | na sā¹mḍṛ¹ṣē¹ tiṣṭhati rū¹pā¹-masya¹ na cakṣu¹ṣā¹ pa¹śyati kaśca¹nainā¹m |
hṛ¹dā mā¹nī¹ṣā mā¹naśā¹bhi¹-klī¹ptō¹ ya ē¹naṁ viduramṛ¹tās¹-tē bhāvanti || adbhyaḥ¹ sambhū¹tō
hiraṇyagarbha¹ ityaṣṭau | ē¹ṣa hi dē¹vaḥ pradī¹śō¹nu sarvā¹ḥ pūr¹vō hi jā¹taḥ sa u garbhē¹ antaḥ |
sa vijā¹yamā¹naḥ sa janī¹ṣyamā¹ṇaḥ pratya¹nmukhā¹-stiṣṭhati viśva¹tō¹mukhaḥ || viśva¹tā¹ścakṣuruta¹
viśva¹tō mukhō¹ viśva¹tō hasta¹ uta viśva¹taspāt | sam¹ bā¹hubhyā¹m namā¹ti sam¹ patā¹trai
rdyāvā¹pṛ¹thivī¹ janayā¹n dē¹va ē¹kaḥ || vē¹nastat pa¹śya¹n viśvā¹ bhuvā¹nāni vidvā¹n yatra¹ viśva¹m
bhavatyē¹kā¹nī¹lam | yasmin¹nidagm¹ sam¹ ca vica¹ikagm¹ sa o¹taḥ prō¹tā¹śca vibhuḥ¹ prajā¹sū ||
pratadvō¹cē amṛ¹taṁ nu vidvā¹n gā¹ndharvō nā¹ma nihī¹taṁ guhā¹su | trī¹ṇi padā¹ nihī¹tā guhā¹su
yastad¹-vē¹dā savitū¹ḥ pitā¹ sat | sa nō bandhūr¹-janitā savidhātā¹ dhāmā¹ni vē¹dā bhuvā¹nāni viśvā¹
| yatra¹ dē¹vā amṛ¹tāmā¹naśā¹nās¹-ṛ¹tīyē¹ dhāmā¹nya¹-bhyairā¹yanta || pari¹ dyāvā¹-pṛ¹thivī¹ yā¹nti



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



sadyaḥ pari lōkān pari diśaḥ pari suvaḥ | ṛtasya tantuṁ vitataṁ vicṛtya tadāpaśyat
tadābhavat prajāśu || parītyā lōkān parītyā bhūtāni parītya sarvāḥ pradiśō diśāśca |
prajāpātiḥ prathamajā ṛtasyātman-ātmāna-mabhi-sambābhūva || sadāśaspati-madbhūtaṁ
priyamindrāśya kāmyāṁ | sanīm mēdhā-māyāsiṣam || uddīpyasva jātavēdōṣpaghnan-niṛtiṁ
mamā | paśūgaśca mahyamāvaha jīvanañca diśō diśa || mā nō higṁsīt jātavēdō gāmaśvaṁ
puruṣaṁ jagat | abibhradagna āgāhi śriyā mā paripātaya ||

|| gāyatriṁantrāḥ ||

puruṣasya vidma sahasrākṣasya mahā dēvasya dhīmahi | tannō rudraḥ pracōdayāt ||
tatpuruṣāya vidmahē mahādēvāya dhīmahi | tannō rudraḥ pracōdayāt ||
tatpuruṣāya vidmahē vakratuṅḍāya dhīmahi | tannō dantiḥ pracōdayāt ||
tatpuruṣāya vidmahē cakratuṅḍāya dhīmahi | tannō nandiḥ pracōdayāt |
tatpuruṣāya vidmahē mahāsēnāya dhīmahi | tannaḥ ṣaṇmukhaḥ pracōdayāt |
tatpuruṣāya vidmahē suvarṇa-pakṣāya dhīmahi | tannō garuḍaḥ pracōdayāt |
vēdātmanāya vidmahē hiraṇyagarbhāya dhīmahi | tannō brahma pracōdayāt |
nārāyaṇāya vidmahē vāsudēvāya dhīmahi | tannō viṣṇuḥ pracōdayāt |
vajranakhāya vidmahē tīkṣṇa-dagmṣṭrāya dhīmahi | tannō nārasigṁhaḥ pracōdayāt |
bhāskarāya vidmahē mahaddyutikarāya dhīmahi | tannō ādityaḥ pracōdayāt |
vaiśvānarāya vidmahē lālīlāya dhīmahi | tannō agniḥ pracōdayāt |
kātyāyanāya vidmahē kanyākumārī dhīmahi | tannō durgiḥ pracōdayāt |

|| dūrvāsūktam ||

sahasraparamā dēvī śatamūlā śatāṅkurā | sarvagṁ haratū mē pāpam dūrvā
duṣṣvapnanāśānī | kāṅḍāt kāṅḍāt prarōhantī paruṣaḥ paruṣaḥ pari | ēvā nō dūrvē pratanu
sahasrēṇa śatēna ca | yā śatēna pratanōṣi sahasrēṇa virōhāsi | tasyāstē dēviṣṭakē vidhēma
haviṣā vayam | aśvākrāntē rathākrāntē viṣṇukrāntē vasundharā | śirasā dhārāyīṣyāmi
rakṣasva māṁ padē padē ||



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



|| mṛttikāsūktam ||

bhūmir-dhēnurdharaṇī lōkadhāriṇī | uddhṛtāṣsi vārāhēṇa kṛṣṇēna śāta-bāhunā | mṛttikē hanā
mē pāpam yanmayā duṣkṛtam kṛtam | mṛttikē brahmādatāṣsi kāśyapēnābhimantritā |
mṛttikē dēhi mē puṣṭim tvayi sārvaṁ pratiṣṭhitam | mṛttikē pratiṣṭhitē sarvaṁ tanmē nirṇuda
mṛttikē | tayā hatēnā pāpēna gacchāmi paramāṁ gatim ||

|| śatrujayamantrāḥ ||

yata indra bhayāmahē tatō nō abhayam kṛdhi | maghavañchagdhi tava tanna utayē vidviṣō
vimṛdhō jahi | svastidā viśaspatir-vṛtrahā vimṛdhō vaśī | vṛṣēndraḥ pura ētu naḥ svastidā
ābhayam karaḥ | svasti na indrō vṛddhaśravā-ssvasti naḥ pūṣā viśvavēdāḥ |
svasti nastārksyō ariṣṭanēmiḥ svasti nō bṛhaspatir-dadhātu || āpānta manyus-
tṛpalāprabharmā dhuniḥ śimivā-ñcharumāgrm ṛjīṣī | sōmō viśvānya tasāvanāni nārvāgindraṁ
pratimānāni dēbhuh || brahmāja-jñānam prāthamaṁ purastā-dviśimataḥ surucō vēna āvaḥ |
sa budhniyā upamā āsya viṣṭhāḥ sataśca yōni-masataśca vivaḥ | syōnā pṛthivi bhavā
nrkṣarā nivēsānī | yacchā naḥ śarmā saprathāḥ | gandhadvārām durādharṣām nityapuṣṭām
karīṣiṇīm | īśvarīgrm sarva bhūtānām tāmiḥōpahvayē śriyam | śrīrmē bhajatu | alakṣmīrmē
naśyatu | viṣṇu-mukhā vai dēvāschandōbhirimāl-lōkā-nānapajayya-mabhyājayan | mahāgrm
indrō vajrabāhuḥ ṣōḍaśī śarmā yacchatu || svasti nō maghavā karōtu hantu pāpmānam
yōsmān dvēṣṭi | sōmānagg svarānam kṛṇuhi brāhmaṇaspatē | kaḥṣivāntam ya auśijam |
śarīram yajñasamalam kuśidam tasminthsīdatu yōsmān dvēṣṭi | carānam pavitram vitātam
purānam yēnā pūta starati duṣkṛtāni | tēnā pavitrēṇa śuddhēnā pūtā ati pāpmāna-marātīm
tarēma | sajōṣā indra sagaṇō marudbhiḥ sōmām piba vṛtrahañchūra vidvān | jahi śatrūgm-
rapa mṛdhō nudasvāthā bhayam kṛṇuhi viśvatō naḥ | sumitrā na āpa ośadhayaḥ santu
durmitrās-tasmai bhūyāsuryōsmān dvēṣṭi yam ca vāyam dviṣmaḥ | āpō hiṣṭhā mayō
bhuvastā nā ūrjē dadhātana | mahē raṇāya cakṣasē | yō vaḥ śivatāmō rāsas-tasyā
bhājayatē-hanaḥ | uśatī-riva mātarāḥ | tasmā arāṅgamā-mavō yasyakṣayāya jinvātha |



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



āpō janayāthā ca naḥ ||

|| aghamarṣaṇasūktam ||

hiraṇyaśrṅgaṁ varuṇaṁ prapādyē tīrtha me dēhi yācītaḥ | yanmayā bhuktama-sādhūnām
pāpēbhyāśca pratigrahaḥ | yanmē manāsā vācā karmaṇā vā duṣkṛtaṁ kṛtam | tanna indrō
varuṇō bṛhaspatiḥ savitā ca punantu punaḥ punaḥ | namōḥgnayēḥpsumatē nama indrāya
namō varuṇāya namō vāruṇyai namōḥdbhyaḥ ||

yadapām krūrām yadāmēdhyaṁ yadaśāntaṁ tadapagacchatāt | atyāśanā-datīpānāt yacca
ugrāt pratigrahāt | tannō varuṇō rājā pāṇinā hyavamarśatu | sōḥhamapāpō virajō nirmuktō
muktakilbiṣaḥ | nākāsyā pṛṣṭha-māruhya gacchēd brahmā-salōkatām | yaścāpsu varuṇaḥ sa
punāt-vāghamarṣaṇaḥ | imām me gaṅgē yamunē sarasvati śūtūdri stōmagṁ sacatā
paruṣṇiyā | asikniyā mārudvṛdhē vitastayā Ḥṣṛjīkiyē śṛṇuhyā suṣōmayā | ṛtaṁ ca satyaṁ
cābhīddhāt-tapasō-Ḥdhyājāyata | tatō rātri-rajāyata tataḥ samudrō arṇavaḥ ||
samudrā-darṇavā-dadhi samvatsarō ajāyata | ahōrātrāṇi vidadhat-viśvasya miṣatō vaśī |
sūryācandramasau dhātā yāthāpūrva-mākalpayat | divaṁ ca pṛthivīm cāntarikṣa-mathō
suvāḥ | yat pṛthivyāḡm rajāssva-māntarikṣē virōdasī | imāg-stadāpō varuṇaḥ punāt-
vāghamarṣaṇaḥ | punantu vasavaḥ punātu varuṇaḥ punātvāghamarṣaṇaḥ | ēṣa bhūtasyā
madhyē bhuvānasya gōptā | ēṣa puṇyakṛtām lōkān-ēṣa mṛtyōr-hiraṇmayām |
dyāvā-pṛthivyōr hiraṇmayagṁ sagg śrītagṁ suvāḥ | sa naḥ suvāḥ sagmśīśādhi | ārdraṁ
jvalāti jyōti-rahamaṣmi | jyōtir-jvalāti brahmāha-māsmi | yōḥhamāsmi brahmāhamāsmi |
ahamāsmi brahmāhamāsmi | ahamēvāham mām juhōmi svāhā | akāryakāryāvakīrṇī stēnō
bhrūṇahā gūrutaḥpagah | varuṇōḥpā-māghamarṣaṇas-tasmāt pāpāt pramūcyatē |
rajōbhūmī-tvamāḡm rōdayasva pravādanti dhīrāḥ | ākrānt-samudraḥ prāthamē
vidhārmañjanayan-prajā bhuvānasya rājā | vṛṣā pavitrē adhisānō avyē bṛhat sōmō vāvṛdhē
suvāna indūḥ |



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



|| durgāsūktam || 2

jātavēdasē sunavāma sōmā marātīyatō nidahāti vēdaḥ | sa naḥ par-ṣadati durgāṇi viśvā
nāvēva sindhum duritāstyagniḥ || tāmagnivārṇām tapāsā jvalantīm vairōcanīm karmaphalēṣu
juṣṭām || durgām dēvīgm śaraṇamaham prapadyē sutarāsi tarasē namaḥ || agnē tvam
pārayā navyō asmān-thsvastibhirati durgāṇi viśvā | pūścā pṛthvī bahulā nā urvī bhavā
tōkāya tanāyāya śamyōḥ || viśvāni nō durgahā jātavēda-ssindhum na nāvā duritāstipar-ṣi |
agnē atrivan manasā grṇānō-ṣmākām bōdhyavitā tanūnām || pṛtanā jitagm sahamāna-
mugramagnigm hūvēma paramāthsadhashtāt | sa naḥ par-ṣadati durgāṇi viśvā kṣāmaddēvō
ati duritāstyagniḥ || pratnōṣika mīdyō adhvarēṣu sanācca hōtā navyāśca satsi | svām
cāṣgnē tanuvām piprayāsvāsmabhyām ca saubhāgamāyajasva || gōbhirjuṣṭamayujō
niṣiktaṁ tavēndra viṣṇōranusamcarēma | nākasya pṛṣṭhamabhi samvasānō vaiṣṇavīm lōka
iha mādayantām ||

|| vyāhṛti-hōmamantrāḥ || 3-5

bhū-rannā-magnayē pṛthivyai svāhā bhuvōṣnnām vāyavēṣntarikṣāya svāhā suvarannā-
mādityāyā divē svāhā bhū-rbhuvassuva-rannām candramāsē digbhyaḥ svāhā namō
dēvēbhyaḥ-svadhā piṭrbhyō bhūrbhuvāḥ suvarannamōm ||

bhū-ragnayē pṛthivyai svāhā bhuvō vāyavēṣntarikṣāya svāhā suvarādityāyā divē svāhā
bhū-rbhuvassuvā-ścandramāsē digbhyaḥ-svāhā namō dēvēbhyaḥ svadhā piṭrbhyō bhū-
rbhuvassuva-ragna om ||

bhū-ragnayē ca pṛthivyai ca mahatē ca svāhā bhuvō vāyavē cāntarikṣāya ca mahatē ca
svāhā suvarādityāyā ca divē ca mahatē ca svāhā bhū-rbhuvassuvā-ścandramāsē ca
nakṣātrēbhyaśca digbhyaśca mahatē ca svāhā namō dēvēbhyaḥ svadhā piṭrbhyō bhu-
rbhuvā-ssuva-rmaharōm ||

|| jñānapṛtyarthā-hōmamantrāḥ || 6-7



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



pāhi nō agna ēnāsē svāhā | pāhi nō viśvavēdāsē svāhā | yajñam pāhi vibhāvasō svāhā |
sarvam pāhi śatakrātō svāhā || pāhi nō agna ēkāyā | pāhyūta dvitīyā | pāhyūrjām tṛtīyā |
pāhi gīrbhiścā taṣṭbhir-vasō svāhā ||

|| vēdāvismaraṇāya japamantrāḥ || 8-9

yaśchandāsām-ṛṣabhō viśvarūpaś-chandōbhyaś-chandāg-syāvivēśā | sacāgm śikyāḥ purō
vācōpaniṣa-dindrō jyēṣṭha indriyāya ṛṣibhyō namō dēvēbhyāḥ svadhā piṭṛbhyō bhūrbhuvaś-
suvaś-chanda om ||

namō brahmaṇē dhāraṇam mē astvanirākaraṇam dhārayitā bhūyāsam karṇayōḥ śrutam
mācyōḍhvaṁ mamāmuṣya om || 1||

|| tapaḥ praśamsā || 10

ṛtam tapaḥ satyam tapaḥ śrutam tapaḥ śāntam tapō damastapaḥ śama-stapō dānam tapō
yajñam tapō bhūrbhuvaḥ suva-rbrahmai-tadupāsyai-tat-tapaḥ ||

|| vihitācaraṇa praśamsā niśiddhācaraṇanindā ca || 11

yathā vṛkṣasya sāmpuṣpitasya dūrād-gandhō vātyēvam puṇyasya karmaṇō dūrād-gandhō
vāti yathāśsidhārām kartēsvahitāmavakrāmē yad-yuvē yuvē havā vihvayiṣyāmi kartam
pātiṣyāmīt-yēva-mamṛtā-dātmānam jugupsēt || 1||

|| daharavidyā || 12

aṇō-raṇīyān mahatō mahīyān-ātmā guhāyām nihitōśsya jantōḥ | tamākratuṁ paśyati
vītaśōkō dhātuḥ prasādān-mahimānamīsam | sapta prāṇā prabhavānti tasmāt saptārciśaḥ
samidhaḥ sapta jihvāḥ | sapta imē lōkā yēsu carānti prāṇā guhāśāyān-nihitāḥ sapta śapta |
ataḥ samudrā girayāśca sarvēśsmāt-syandāntē sindhavaḥ sarvārūpāḥ | atāśca viśvā
ōśadhayō rasāśca yēnaiṣa bhūtas-tiṣṭhatyantarātmā | brahmā dēvānām padavīḥ kāvīnām-
ṛṣir-viprāṇām mahiṣō mṛgāṇām | śyēnō grdhrāṇāg-svadhītir-vanānāgm sōmah pavitra-
matyēti rēbhan | ajāmēkām lōhita-śukla-kṛṣṇām bahvīm prajāṁ janayāntīgm sarūpām |
ajō hyēkō juśamaṇōśnuśētē jahāt-yēnām bhuktabhōgā-majōśnyaḥ ||



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



haḡm̄saḥ śúciṣad vasú-rantarikṣasaddhōtā vēdiṣadatithir-durōṇasat | nṛṣad vārasad-ṛtasad
vyōmasad-abjā gōjā ṛtajā adrijā ṛtam̄ br̄hat | ghṛtam̄ mimikṣirē ghṛtam̄asya yōnir-ghṛtē śritō
ghṛtam̄uvasya dhāmā | anuṣvadha-māvaha mādayāsva svāhā kṛtam̄ vṛṣabha vakṣi havyam |
samudrā-dūrmir madhūmāgṁ udāradupāgṁ śunā samāmṛtatva-mānaḥ | ghṛtasya nāma
guhyaṁ yadasti jihvā dēvānā-mamṛtasya nābhiḥ | vyaṁ nāma prabrāvāmā ghṛtēnāsmiṁ
yajñē dhārayāmā namōbhiḥ | upā brahmā śṛṇvac-chasyamānam̄ catuḥ śṛṅgōṣvamīd-gaura
ētat | catvāri śṛṅgā trayō asya pādā dvē śīr-ṣē sapta hastā sō asya | tridhā baddhō vṛṣabhō
rōravīti mahō dēvō martyāgṁ āvivēśa ||

tridhā hitam̄ pañibhir̄ guhyamānam̄ gavi dēvāsō ghṛtamanvāvīdan | indra ēkagṁ sūrya
ēkam̄ jajāna vēnā-dēkagḡ svadhayā niṣṭatakṣuḥ | yō dēvānām̄ prathamam̄ purastād-
viśvādhiyō rudrō maharṣiḥ | hiraṇyagarbham̄ paśyata jāyamānagṁ sa nō dēvaḥ śubhayā
smṛtyā samyūnaktu | yasmāt param̄ nāparamasti kiñcit yasmān nāñiyō najyāyōṣṣti kaścit |
vṛkṣa īva stabdhō divi tiṣṭhat-yēkastēnēdam̄ pūrṇam̄ puruṣēṇa sarvam̄ | na karmaṇā na
prajayā dhanēna tyāgēnaikē amṛtatva-mānaśuḥ | parēṇa nākam̄ nihitam̄ guhāyām̄ vibhrāja-
tētad yatayō viśanti | vēdānta vijñāna suniścitārthāḥ samnyāsa yōgād-yatayaḥ
śuddhasattvāḥ | tē brāhmalōkē tu parāntakālē parāmṛtāt parimucyanti sarvē | dahram̄
vipāpam̄ paramēṣmabhūtam̄ yat puṇḍarīkam̄ puramādhyā saggstham̄ | tatrāpi dahram̄
gaganam̄ viśōkaś tasmiṁ yadantastadupāsitavyam̄ | yō vēdādaḥ svāraḥ prōktō vēdāntē ca
pratiṣṭhitāḥ | tasyā prakṛti-līnasya yaḥ parāssa mahēśvāraḥ ||

|| nārāyaṇasūktam || 13

sahasraśīrṣam̄ dēvam̄ viśvākṣam̄ viśvaśāmbhuvam̄ | viśvam̄ nārāyaṇam̄ dēvam̄ akṣaram̄
paramam̄ padam̄ | viśvataḥ paramānityam̄ viśvam̄ nārāyaṇagṁ harim̄ | viśvamēvēdam̄
puruṣas-tad viśvamupajīvati | patiṁ viśvasyātmēśvāragṁ śāśvatagṁ śivamācyutam̄ |
nārāyaṇam̄ mahājñēyam̄ viśvātmānam̄ parāyaṇam̄ | nārāyaṇaparō jyōtir-ātmā nārāyaṇaḥ
paraḥ | nārāyaṇa param̄ brahma tatvam̄ nārāyaṇaḥ paraḥ | nārāyaṇaparō dhyātā dhyānam̄
nārāyaṇaḥ paraḥ | yaccā kiñcit-jāgat-sarvam̄ dṛśyatē śrūyatēṣpivā | antar-bahīścā tat-



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



sarvaṃ vyāpya nārāyaṇaḥ sthitaḥ | anāntamavyāyaṃ kavigṃ sāmudrēntāṃ
viśvaśāmbhuvam | padmakōśa pratikāśagṃ hr̥-dayāṃ cāpyadhōmukham | adhō niṣṭyā
vitasyantē nābhyām-upari tiṣṭhati | jvālamālākulam bhāti viśvasyāyatanam mahat |
santātagṃ śilābhistu lambatyā kōśasannibham | tasyāntē suṣiragṃ sūkṣmam tasmin sarvaṃ
pratiṣṭhitam | tasya madhyē mahanāgagnir viśvārcir viśvatōmukhaḥ | sōgrābhug vibhajan
tiṣṭhannāhāramajaraḥ kaviḥ | tiryagūrdhva-mādhaśśāyī raśmayas-tasya santātā |
santāpayāti svam dēhamāpādatalamastakaḥ | tasya madhyē vahniśikhā aṇīyōrdhvā
vyavasthitaḥ | nīlatō-yadamadhyasthā dvidyullēkhēva bhāsvarā | nīvāra-śūkavattanvī pītā
bhāsvatyaṇūpamā | tasyāḥ śikhāyā madhyē paramātmā vyavasthitaḥ | sa brahma sa śivaḥ
sa harissēndraḥ sōśkṣaraḥ paramaḥ svarāt |

|| ādityamaṇḍalē parabrahmōpāsanam || 14

ādityō vā ēṣa ētan-maṇḍalam tapāti tatra tā ṛcas-tadṛcā maṇḍalagṃ sa ṛcām lōkōṣtha ya
ēṣa ētasmin maṇḍalēṣrcir-dīpyatē tāni sāmāni sa sāmnam lōkōṣtha ya ēṣa ētasmin
maṇḍalēṣrciṣi puruṣa-stāni yajūgṃṣi sa yajuṣā maṇḍalagṃ sa yajuṣām lōka-ssaiṣā trayyēva
vidyā tapāti ya ēṣōṣntarādityē hiraṇmayah puruṣah ||

|| ādityapuruṣasya sarvātmakatvapradaśanam || 15

ādityō vai tēja oḅō balaṃ yaśa-ścakṣuḥ śrōtrāmātmā manō manyur-manūrmṛtyuḥ satyō mitrō
vāyu rākāśaḥ prāṇō lōka-pālaḥ kaḥ kim kaṃ tat satyamanna-mamṛtō jīvō viśvaḥ katamaḥ
svāyambhu brahmaita-damṛta ēṣa puruṣa ēṣa bhūtānā-madhipati-rbrahmaṇaḥ sāyujyagṃ
salōkatā-māpnōt-yētāsāmēva dēvatānāgṃ sāyujyagṃ sārṣṭitāgṃ samāna lōkatā-māpnōti ya
ēvaṃ vēdē-tyupaniṣat ||



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



|| śivōpāsana mantrāḥ || 16

nidhānapatayē namaḥ | nidhāna-patāntikāya namaḥ | ūrdhvāya namaḥ | ūrdhvaliṅgāya namaḥ | hiraṇyāya namaḥ | hiraṇyaliṅgāya namaḥ | suvarṇāya namaḥ | suvarṇaliṅgāya namaḥ | divyāya namaḥ | divyaliṅgāya namaḥ | bhavāya namaḥ | bhavaliṅgāya namaḥ | śarvāya namaḥ | śarvaliṅgāya namaḥ | śivāya namaḥ | śivaliṅgāya namaḥ | jvalāya namaḥ | jvalaliṅgāya namaḥ | ātmāya namaḥ | ātmaliṅgāya namaḥ | paramāya namaḥ | paramaliṅgāya namaḥ | ētatsōmasyā sūryasya sarva-liṅgagḡ sthāpayati pāṇimantram pavitram ||

|| paścimavaktra - pratipādakamantraḥ || 17

sadyōjātam prapadyāmi sadyōjātāya vai namō namaḥ | bhavē bhavē nātibhavē bhavasva mām | bhavōdbhavāya namaḥ ||

|| uttaravaktra- pratipādakamantraḥ || 18

vāmadēvāya namō jyēsthāya namaḥ-śrēsthāya namō rudrāya namaḥ kālāya namaḥ kalāvikaraṇāya namō balāvikaraṇāya namō balāya namō balāpramathanāya namaḥ sarvābhūtadamanāya namō maṇōnmanāya namaḥ ||

|| dakṣiṇavaktra- pratipādakamantraḥ || 19

aghōrēbhyōṣtha ghōrēbhyō ghōraghōrātarēbhyaḥ | sarvēbhya-ssarvaśarvēbhyō namāstē astu rudrarūpēbhyaḥ ||

|| prāgvaktra- pratipādakamantraḥ || 20

tatpuruṣāya vidmahē mahādēvāya dhīmahi | tannō rudraḥ pracōdayāt ||

|| ūrdhvavaktra- pratipādakamantraḥ || 21

īśānaḥ sarvā-vidyānā-mīśvaraḥ sarvā-bhūtānām brahmāṣḍhipati-rbrahmaṇōṣḍhipati-rbrahmā śivō mē astu sadāśivōm ||

|| namaskārārtha-mantrāḥ || 22-25

namō hiraṇyabāhavē hiraṇyavarṇāya hiraṇyarūpāya hiraṇyapatayē ambikāpataya umāpatayē paśupatayē namō namaḥ || ṛtagm satyam param brahma puruṣam kṛṣṇapiṅgalam |



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



ūrdhvarētaṁ virūpākṣaṁ viśvarūpāya vai namō namaḥ || sarvō vai rudras-tasmai rudrāya
namō astu | puruṣō vai rudraḥ sanmahō namō namaḥ |
viśvaṁ bhūtaṁ bhuvānaṁ citraṁ bāhudhā jātaṁ jāyamānaṁ ca yat | sarvō hyeṣa rudras-
tasmai rudrāya namō astu || kadrudrāya pracētasē mīdhuṣṭamāya tavyāsē | vōcēma
śāntāmagṁ hṛdē | sarvō hyeṣa rudras-tasmai rudrāya namō astu ||

|| agnihōtra havanī || 26-27

yasya vaikaṅkat-yagnihōtra-havanī bhavati pratyēvās-yāhūtayas-tiṣṭhant-yathō pratiṣṭhityai ||
kṛṇuṣva pāja iti pañca |

|| bhūdēvatākamantraḥ || 28

aditir-dēvā gandharvā maṇuṣyāḥ pitarōḥsurās-tēśāgṁ sarvabhūtānāṁ mātā mēdinī mahatā
mahī sāvitṛī gāyatrī jagatyurvī pṛthvī bahulā viśvā bhūtā katamā kāyā sā satyētyamṛtēti
vasiṣṭhaḥ ||

|| sarvā dēvatā āpaḥ || 29

āpō vā idagṁsarvaṁ viśvā bhūtānyāpaḥ prāṇā vā āpaḥ paśava āpō annamāpōḥsmṛtamāpas-
samṛdāpō virāḍāpas-svarāḍāpa-śchandāgsyāpō jyōtīgsyāpō yajūgsyāpas-satyamāpas-
sarvā dēvatā āpō bhūrbhuvassuvarāpa om ||

|| sandhyāvandana mantrāḥ || 30-32

āpaḥ punantu pṛthivīm pṛthivī pūtā punātu mām | punantu brahmaṇaspatir-brahmā pūtā
punātu mām || yaducchiṣṭa-mabhōjyaṁ yadvā duścaritaṁ mama | sarvaṁ punantu
māmāpōḥsatāṁ ca pratigrahagg svāhā ||
agniśca mā manyuśca manyupatayaśca manyu kṛtēbhyaḥ | pāpēbhyō rakṣantām | yadahnā
pāpamakārṣam | manasā vācā hastābhyām | padbhyāmudarēṇa śiśnā | ahaṣṭadāvalumpatu |
yatkiñca duritaṁ mayi | idamahaṁ māmamṛta yōnau | satyē jyōtiṣi juhōmi svāhā ||
sūryaśca mā manyuśca manyupatayaśca manyu kṛtēbhyaḥ | pāpēbhyō rakṣantām | yad-
rātriyā pāpamakār-ṣam | manasā vācā hastābhyām | padbhyāmudarēṇa śiśnā | rātris-



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



tadāvalumpatu | yat-kiñcā duritaṁ mayi | idamaham māmamṛtayōnau | sūryē jyōtiṣi juhōmi
svāhā ||

|| praṇavasya ṛṣyādivivaraṇam || 33

ōmityēkākṣaram brahma | agnirdēvatā brahmā ityārṣam | gāyatram chandam paramātmam
sarūpam | sāyujyam vinyōgam ||

|| gāyatrīvāhana mantrāḥ || 34-35

āyātu varadā dēvī akṣaram brahma sammitam | gāyatrī chandasām mātēdam brahma
juṣasvā mē | yadahnāt-kurutē pāpam tadahnāt-pratimucyātē | yadrātriyāt kurutē pāpam
tadrātriyāt pratimucyātē | sarvā varṇē mahādēvi sandhyā-vidyē sarasvati ||
ōjōṣsi sahoṣsi bala-masi bhrājōṣsi dēvānām dhāmanāmāsi viśvāmasi viśvāyus- sarvāmasi
sarvāyus-rabhibhūrōm gāyatrī-māvāhayāmi sāvitri-māvāhayāmi sarasvatī-māvāhayāmi
chandar-ṣi-nāvāhayāmi śriya-māvāhayāmi gāyatriyā gāyatrī chandō viśvāmitra ṛṣiḥ savitā
dēvatāṣgnir-mukham brahmā śirō viṣṇur-hṛdayagm rudraḥ śikhā pṛthivī yōniḥ prāṇāpāna-
vyānōdāna-samānā saprāṇā śvētavarṇā sāṅkhyāyana-sagōtrā gāyatrī caturvigṁśatyakṣarā
tripadā ṣaṭkuṣiḥ pañca-śir-ṣōpa-nayanē vinyōgaḥ ||

ōm bhūḥ | ōm bhuvah | ōm suvah | ōm mahah | ōm janah | ōm tapah | ōm satyam | ōm
tathasaviturvarēṇyam bhargō dēvasya dhīmahi | dhiyō yō naḥ pracodayāt | ōmāpō jyōti
rasōṣmṛtam brahma bhūrbhuvah suva-rōm ||

|| gāyatrī-upasthāna mantrāḥ || 36

uttamē śikhārē jātē bhūmyām pārvata-mūrdhani | brāhmaṇēbhyōṣbhyānujñātā gacchadēvi
yathāsukham || stutō mayā varadā vēdamātā pracodayanti pavanē dvijātā | āyuh pṛthivyām
draviṇam brāhmavarcasam mahyam datvā prajātum brāhmaḷōkam ||

|| ādityadēvatāmantraḥ || 37

ghṛṇiḥ sūryā ādityō na prabhā vātyakṣaram | madhu kṣaranti tadrāsam | satyam vai tadrasa
māpō jyōti rasōṣmṛtam brahma bhūrbhuvah suvarōm ||

|| trisuparṇamantraḥ || 38



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



brahmā-mētu māṃ | madhū-mētu māṃ | brahmā-mēva madhū-mētu māṃ | yāstē sōma prajā
vathsōḥbhisō aham | duṣvapnahan dūruṣṣaha | yāstē sōma prāṇāg stāñjuhōmi || trisūparṇa-
mayācitaṃ brāhmaṇāyā dadyāt | brahmaḥatyām vā ētē ghnānti | yē brāhmaṇā-strisūparṇam
paṭhānti | tē sōmam prāpnūvanti | āsahasrāt paṅktiṃ punānti | oṃ ||

brahmā mēdhayā || madhū mēdhayā || brahmāmēva madhū-mēdhayā || adyā nō dēva savitaḥ
prajāvātsāvīs-saubhāgam | parā duṣvapniyagm suva || viśvāni dēva savitar-durītāni
parāsuva | yad bhādrām tan ma āsuva || madhuvātā ṛtāyatē madhukṣaranti sindhavaḥ |
mādhvīr naḥ santvōśadhīḥ || madhu naktamutōṣasi madhumat pārthivagm rajāḥ | madhu
dyaurastu naḥ pitā || madhumān nō vanaspatir madhumāgm astu sūryaḥ | mādhvīr-gāvō
bhavantu naḥ || ya imam trisūparṇa-mayācitaṃ brāhmaṇāyā dadyāt | bhrūṇahatyām vā ētē
ghnānti | yē brāhmaṇās-trisūparṇam paṭhānti | tē sōmam prāpnūvanti | āsahasrāt-paṅktiṃ
punānti | oṃ ||

brahmā mēdhavā || madhū mēdhavā || brahmā-mēva madhū mēdhavā || brahmā dēvānām
padavīḥ kavīnām ṛṣir viprāṇām mahiṣō mṛgāṇām | śyēnō gṛddhrāṇāgm svadhītir vanānāgm
sōmaḥ pavitramatyēti rēbhan || haḡmsaḥ śuciṣad vasu-rantarikṣasa-ddhōtā vēdiṣad-atithir-
durōṇasat | nṛṣad vārasad ṛtasad vyōmasad-abjā gōjā ṛtajā adrijā ṛtam brhat || ṛcē tvā rucē
tvā samit sravanti saritō na dhēnāḥ | antar-hṛdā manāsā pūyamānāḥ | ghṛtasya dhārā
abhicākaśīmi || hiraṇyayō vētasō madhya āsām | tasmīn suparṇō madhukṛt kulāyī
bhajānnāstē madhū dēvatābhyaḥ | tasyāsatē harāyas-sapta tīrē svadhām duhānā amṛtasya
dhārām || ya idam trisūparṇa-mayācitaṃ brāhmaṇāyā dadyāt | vīrahatyām vā ētē ghnānti |
yē brāhmaṇās-trisūparṇam paṭhānti | tē sōmam prāpnūvanti | āsahasrāt paṅktiṃ punānti |
oṃ ||

|| mēdhāsūktam || 41-44

oṃ mēdhādēvī juṣamāṇā na āgād viśvācī bhadrā sūmanasyamānā | tvayā juṣṭā nudamānā
duruktān brhadvadēma vidathē suvīrāḥ | tvayā juṣṭā ṛṣir bhavati dēvi tvayā
brahmāḥṣṣgataśrī-ruta tvayā | tvayā juṣṭāścitraṃ vindatē vasu sānō juṣasva draviṇō na



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



mēdhē | | mēdhām ma indrō dadātu mēdhām dēvī sarāsvatī | ēdhām mē
aśvināvubhāvādhattām puṣkara srajā | apsarāsū ca yā mēdhā gandharvēṣu ca yanmanah |
daivīm mēdhā sarāsvatī sā mām mēdhā surabhir-juṣatāg svāhā || amām mēdhā surabhi-
rviśvarūpā hirāṇyavarṇā jagatī jagamyā | ūrjasvatī payāsā pinvamānā sā mām mēdhā
supratīkā juṣantām | mayī mēdhām mayī prajāṁ mayyagnis-tējō dadhātu mayī mēdhām mayī
prajāṁ mayīndrā indriyaṁ dadhātu mayī mēdhām mayī prajāṁ mayī sūryō bhrājō dadhātu |

|| mṛtyunivāraṇa mantrāḥ || 45-53

apaītu mṛtyu-ramṛtām na āgan-vaivasvatō nō abhayaṁ kṛṇōtu | paṇam vanaspatē-rivābhi
naḥ śīyatāgm rayiḥ sacātā-nnaḥ śacīpatiḥ || parām mṛtyō anuparēhi panthām yastē sva
itarō dēvayānāt | cakṣuṣmatē śṛṇvatē tē bravīmi mā naḥ prajāgm rīriṣō mōta vīrān ||
vātām prāṇam manasāṅvārabhāmahē prajāpatiṁ yō bhuvānasya gōpāḥ | sa nō mṛtyō
strāyatām pātvagm hasō jyōgjīvā jarā māśimahi || amutra bhūyā dadha yadyamasya
brhaspatē abhisāstēramuñcaḥ | pratyauhatā-maśvinā mṛtyu-māsmā-ddēvānā-magnē bhiṣajā
śacībhiḥ || harigṁ haranta-manuyanti dēvā viśvasyēsānam vṛṣabham matīnām | brahma
sarūpa-manu mēda-māgā-dayanam mā vivadhī-rvikramasva || śalkairagni-mindhāna ubhau
lōkau sānēmaham | ubhayō-rlōkayōṛ dhvātī mṛtyum tarāmyaham || mā chidō mṛtyō mā
vadhīrmā mē balaṁ vivṛhō mā pramōṣīḥ | prajāṁ mā mē rīriṣa āyū-rugra nṛcakṣasam tvā
haviṣā vidhēma || mā nō mahāntā-muta mā nō arbhakam mā na ukṣanta-muta māna
ukṣitam | mā nō vadhīḥ pītaram mōta mātarām priyā mānas tanuvō rudra rīriṣaḥ || mā
nāstōkē tanayē mā na āyūṣi mā nō gōṣu mā nō aśvēṣu rīriṣaḥ | vīrānmā nō rudra bhāmitō
vadhīr haviṣmantō namasā vidhēma tē ||

|| prajāpati prārthanāmantraḥ || 54

prajāpatē na tvadētānyanyō viśvā jātāni paritā bābhūva | yat kāmāstē juhūmastannō astu
vayagg syāma patayō rayīṇām ||

|| indra prārthanāmantraḥ || 55

svastidā viśaspatir-vṛtraḥā vimṛdhō vaśī | vṛṣēndraḥ pura ētu naḥ svastidā abhayaṅkaraḥ ||

|| mṛtyuñjaya mantrāḥ || 56-58



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



tryāmbakaṁ yajāmahē sugandhiṁ puṣṭi-vardhanam | urvārukamiva bandhanān mṛtyōr
mūkṣīya māmr̥tāt ||

yē tē sahasrā-mayutaṁ pāsā mṛtyō martyāya hantāvē | tān yajñasyā māyayā
sarvānavajāmahē || mṛtyavē svāhā mṛtyavē svāhā ||

|| pāpanivārakā mantrāḥ || 59

dēvakṛtasyaināsōṣvayajāna-masi svāhā | manuṣyā-kṛtasyaināsōṣvayajāna-masi svāhā |
pitr-kṛtasyaināsōṣvayajāna-masi svāhā | ātma-kṛtasyaināsōṣvayajāna-masi svāhā |
anya-kṛtasyaināsōṣvayajāna-masi svāhā | asmatkṛtasyaināsōṣvayajāna-masi svāhā |
yaddivā ca naktam caināścakṛma tasyāvayajāna-masi svāhā | yat svapantāśca
jāgrataścaināścakṛma tasyāvayajāna-masi svāhā | yat suṣuptāśca jāgrataścaināścakṛma
tasyāvayajāna-masi svāhā | yad-vidvāgṁsaścā vidvāgṁsa-ścaināścakṛma tasyāvayajāna-
masi svāhā | ēnasa ēnasōṣvayajāna-masi svāhā ||

|| vasuprārthanā mantrāḥ || 60

yadvō dēvāścakṛma jihvayā gurumanāsō vā prayutī dēva hēḍanam | arāvā yō nō abhi
dūcchunāyatē tasmin tadēnō vasavō nidhētana svāhā ||

|| kāmōṣkār-ṣīt-manyurakār-ṣīt mantrāḥ || 61-62

kāmōṣkārṣīn-namō namaḥ | kāmō ṣkār-ṣīt kāmāḥ karōti nāham karōmi kāmāḥ kartā nāham
kartā kāmāḥ kārayitā nāham kārayitā ēṣa tē kāma kāmāya svāhā ||

manyurakār-ṣīn-namō namaḥ | manyurakār-ṣīn manyuḥ karōti nāham karōmi manyuḥ kartā
nāham kartā manyuḥ kārayitā nāham kārayitā ēṣa tē manyō manyāvē svāhā ||

|| virajā hōma mantrāḥ || 63-66

tilāñjuhōmi sarasāgṁ sapiṣṭān gandhāra mama cittē ramantu svāhā || gāvō hiraṇyam dhana-
mannapānagṁ sarvēṣāgṁ śriyai svāhā || śriyam ca lakṣmīm ca puṣṭim ca kīrtim cānṛṇyatām |
brāhmaṇyam bahu-putratām | śraddhāmēdhē prajās- sandadātu svāhā || tilāḥ kṛṣṇā-stilāḥ
śvētā-stilāḥ saumyā vāsānugāḥ | tilāḥ punantu mē pāpam yatkiñcid duritam mayi svāhā ||



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



cōra₁syā₁nnam₁ nā₁vaśr₁ā₁ddham₁ bra₁hma₁hā₁ gur₁uta₁l₁pagah₁ | gō₁stē₁yag₁m₁ sūr₁ā₁pā₁na₁m₁ bhr₁ū₁ṇa₁hatyā₁
tilā₁ śā₁ntig₁m₁ śa₁maya₁ntu₁ svā₁hā₁ || śrī₁śca₁ lak₁ṣmī₁śca₁ pu₁ṣṭī₁śca₁ kī₁r₁ti₁m₁ cā₁nṛ₁ṇy₁atā₁m₁ | bra₁hma₁ṇya₁m₁
bā₁hu₁-pu₁tr₁atā₁m₁ | śr₁adhā₁mē₁dhē₁ pra₁jñā₁ tu₁ jā₁tavē₁daḥ₁ sa₁m₁dadā₁tu₁ svā₁hā₁ ||
pra₁ṇā₁pā₁na₁-vyā₁nō₁dā₁na₁-sa₁mā₁nā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁
svā₁hā₁ ||

vā₁nma₁na₁ śca₁kṣu₁s₁śrō₁tra₁ jih₁vā₁ghrā₁ṇa₁ rē₁tō₁ budd₁hyā₁kū₁ti₁-ssa₁ṅka₁lpā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁
virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

tvak₁car₁ma₁-mā₁g₁m₁sa₁-rud₁hira₁-mē₁dō₁-maj₁jā₁-snā₁yavō₁sthī₁ni₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁
vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

śi₁raḥ₁-pā₁ṇi₁-pā₁da₁-pār₁s₁va₁-pṛ₁ṣṭhō₁rū₁d₁hara₁-ja₁ṅ₁gha₁-śi₁śnō₁pa₁stha₁-pā₁yavō₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-
ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

utti₁ṣṭha₁ puru₁ṣa₁ harita₁ pi₁ṅ₁gala₁ lō₁hitāk₁ṣi₁ dē₁hi₁ dē₁hi₁ dadā₁payitā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁
virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

pṛ₁thi₁vyā₁pas₁-tē₁jō₁-vā₁yu₁-rākā₁sā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁
||

śa₁b₁da₁-spa₁r₁śa₁-rū₁pa₁-ra₁sa₁-gan₁dhā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁
svā₁hā₁ ||

ma₁nō₁-vā₁kkā₁ya₁-kar₁mā₁ṇi₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

avyak₁tab₁hā₁vai₁-ra₁ham₁kā₁rai₁-rjyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

ā₁tmā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

an₁tarā₁tmā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

pa₁ra₁mā₁tmā₁ mē₁ śu₁dhyā₁ntā₁m₁ jyō₁tī₁-ra₁ham₁ virajā₁ vipā₁pmā₁ bhū₁yā₁sag₁g₁ svā₁hā₁ ||

kṣ₁ud₁hē₁ svā₁hā₁ | kṣ₁ut₁pi₁pā₁sā₁ya₁ svā₁hā₁ | vi₁vi₁ṭṭy₁ai₁ svā₁hā₁ | ṛ₁g₁vi₁d₁hā₁nā₁ya₁ svā₁hā₁ | ka₁ṣ₁ō₁tkā₁ya₁
svā₁hā₁ |



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



kṣuṭpipāsāmālaṃ jyēṣṭhām-alakṣmī-rnāśayāmyaham | abhūti -masamṛddhiṃ ca
sarvānnirṇuda mē pāpmānagg svāhā ||

annamaya-prāṇamaya-manōmaya-vijñānamaya-mānandamaya-mātmā mē śudhyantām
jyōti-raham virajā vipāpmā bhūyāsagg svāhā ||

|| vaiśvadēva mantrāḥ || 67-68

agnayē svāhā | visvēbhyō dēvēbhyaḥ svāhā | dhruvāya bhūmāya svāhā | dhruvakṣitayē
svāhā | acyutakṣitayē svāhā | agnayē sviṣṭakṛtē svāhā || dharmāya svāhā | adharmāya
svāhā | adbhyaḥ svāhā | oṣadhivanaspatibhyaḥ svāhā || rakṣōdēvajanēbhyaḥ svāhā |
gṛhyābhyaḥ svāhā | avasānēbhyaḥ svāhā | avasānapatibhyaḥ svāhā | sarva-bhūtēbhyaḥ
svāhā | kāmāya svāhā | antarikṣāya svāhā | yadējati jagāti yacca cēṣṭati nāmnō bhāgōṣyam
nāmnē svāhā | pṛthivyai svāhā | antarikṣāya svāhā || divē svāhā | sūryāya svāhā |
candramāsē svāhā | nakṣatrēbhyaḥ svāhā | indrāya svāhā | bṛhaspatayē svāhā |
prajāpatayē svāhā | brahmaṇē svāhā | svadhā pitṛbhyaḥ svāhā | namō rudrāya paśupatayē
svāhā || dēvēbhyaḥ svāhā | pitṛbhyaḥ svadhāstu | bhūtēbhyō namāḥ | manuṣyēbhyō hantā |
prajāpatayē svāhā | paramēṣṭhinē svāhā | yathā kūpa-śśatadhāraḥ sahasrādhārō akṣitaḥ |
ēvā mē astu dhānyagṃ sahasrādhāra-makṣitam | dhanādhānyai svāhā | yē bhūtāḥ
pracarānti divānaktam bali-micchantō vitudāsyā prēṣyāḥ | tēbhyō balim puṣṭikāmō harāmi
mayi puṣṭim puṣṭipati-rdadhātu svāhā | 3 ||

aum tadbrahma | aum tadvāyuh | aum tadātmā | aum tatsatyam | aum tathsarvam |
aum tatpurō-rnamāḥ || antaśvarati bhūtēṣu guhāyām viśva mūrtiṣu | tvam yajñastvam
vaṣaṭkāra-stvamindra-stvagṃ rudra-stvam viṣṇu-stvam brahma tvam prajāpatiḥ |
tvam tadāpa āpō jyōtī rasōṣmṛtam brahma bhūrbhuvāḥ suva-rōm ||

|| prāṇahuti mantrāḥ || 69

śraddhāyām prāṇē nivīṣṭōṣmṛtam juhōmi | śraddhāyāmapānē nivīṣṭōṣmṛtam juhōmi |
śraddhāyām vyānē nivīṣṭōṣmṛtam juhōmi | śraddhāyāmudānē nivīṣṭōṣmṛtam juhōmi |



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



śraddhāyāgṃ samānē nivīṣṭōsmṛtām juhōmi | brahmaṇi ma ātmāsmṛtatvāya |
amṛtōpastarāṇa-masi || śraddhāyām prāṇē nivīṣṭōsmṛtām juhōmi | śivō mā viśā-prādāhāya |
prāṇāya svāhā || śraddhāyāmapānē nivīṣṭōsmṛtām juhōmi | śivō mā viśā-prādāhāya |
apānāya svāhā | śraddhāyām vyānē nivīṣṭōsmṛtām juhōmi | śivō mā viśā-prādāhāya |
vyānāya svāhā | śraddhāyā-mudānē nivīṣṭōsmṛtām juhōmi | śivō mā viśā-prādāhāya |
udānāya svāhā | śraddhāyāgṃ samānē nivīṣṭōsmṛtām juhōmi | śivō mā viśā-prādāhāya |
samānāya svāhā | brahmaṇi ma ātmāsmṛtatvāya | amṛtāpidhānamasi ||

|| bhuktānnābhimantraṇamantrāḥ || 70

śraddhāyām prāṇē nivīśyāsmṛtagṃ hutam | prāṇamannēnāpyāyasva |
śraddhāyā-mapānē nivīśyāsmṛtagṃ hutam | apāna-mannēnāpyāyasva |
śraddhāyām vyānē nivīśyāsmṛtagṃ hutam | vyāna-mannēnāpyāyasva |
śraddhāyā-mudānē nivīśyāsmṛtagṃ hutam | udāna-mannēnāpyāyasva |
śraddhāyāgṃ samānē nivīśyāsmṛtagṃ hutam | samāna-mannēnāpyāyasva ||

|| bhōjanāntē ātmānusandhāna mantrāḥ || 71

aṅguṣṭhamātraḥ puruṣōṅguṣṭham ca samāśritaḥ | īśaḥ sarvasya jagataḥ prabhuḥ prīṇāti
viśvabhuk ||

|| avayavasvathatā prārthanāmantraḥ || 72

vānma āsan | naśoḥ prāṇaḥ | akṣyō-ścakṣuḥ | karṇayōḥ śrōtram | bāhuvōrbalam | uruvō-
rōjaḥ | ariṣṭā viśvān-yaṅgāni tanūḥ | tanuvā mē saha namāstē astu mā mā higmāsīḥ ||

|| indrasaptarṣi-saṃvādamantraḥ || 73

vayaḥ suparṇā upasēdu-rindraṃ priyamēdhā ṛṣayō nādhāmānāḥ | apādhvāntamūrṇuhi
pūrdhi cakṣu-rmumugdhyasmān nidhayēṣva baddhān ||

|| hṛdayālabhāna mantraḥ || 74

prāṇānām granthirasi rudrō mā viśāntakaḥ | tēnānnēnāpyāyasva ||

|| dēvatāprāṇanirūpaṇa mantraḥ || 75



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



namō rudrāya viṣṇavē mṛtyūrmē pāhi ||

|| agnistutimantraḥ || 76

tvamāgnē dyubhistva-māśuśukṣaṇi-stva-madbhya-stva-maśmānaṣpari | tvam vanēbhyas-
tvamōṣadhībhyas-tvam nṛṇām nṛpatē jāyasē śuciḥ ||

|| abhīṣṭayācanāmantraḥ || 77

śivēnā mē samtiṣṭhasva syōnēnā mē samtiṣṭhasva subhūtēnā mē samtiṣṭhasva
brahmavarcasēnā mē samtiṣṭhasva yajñasyarddhi-manu-samtiṣṭhasvōpā tē yajña nama upā
tē nama upā tē namaḥ ||

|| paratatva-nirūpaṇam || 78

satyaṁ paraṁ paraḡm satyagṁ satyēna na sūvargā-llōkāccyāvantē, kadācana satāgṁ hi
satyaṁ tasmāt satyē ramantē, tapa iti tapō nānaśānātparaṁ yaddhi paraṁ tapas-
taddurdhar-ṣaṁ taddurādhar-ṣaṁ tasmā-ttapāsi ramantē, dama iti niyātaṁ brahmacāriṇa-
stasmā-ddamē ramantē, śama ityaraṇyē munaya-tasmācchamē ramantē, dānamiti sarvāṇi
bhūtāni praśagṁsanti dānā-nnāti duścaraṁ tasmād-dānē ramantē, dharmā iti dharmēṇa
sarvā-midaṁ pari-grhītaṁ dharmān-nāti duṣkaraṁ tasmād-dharmē ramantē, prajāna iti
bhūyāgṁsa stasmāt bhūyiṣṭhāḥ prajāyantē, tasmāt bhūyiṣṭhāḥ prajānanē ramantē Sgnaya
ityāha tasmā-dagnaya ādhātavyā, agnihōtra-mityāha tasmā-dagnihōtrē ramantē, yajña iti
yajñō hi dēvā-stasmād yajñē ramantē, mānaśa-miti vidvāgṁsa-stasmād-vidvāgṁsā ēva
mānaśē ramantē, nyāsa iti brahmā brahmā hi paraḥ parō hi brahmā tāni vā ētānyavarāṇi
parāgṁsi nyāsa ēvātyārēcayat ya ēvaṁ vēdē-tyupaniṣat ||

|| jñānasādhana-nirūpaṇam || 79

prājāpatyō hārūṇiḥ suparṇēyaḥ prajāpatim pitara-mupāśasāra kim bhāgavantaḥ paramam
vadantīti tasmai prōvāca, satyēnā vāyu-rāvāti satyēnādityō rōcatē divi satyaṁ vācaḥ
pratiṣṭhā satyē sarvaṁ pratiṣṭhitaṁ tasmāt satyaṁ paramam vadanti, tapasā dēvā dēvatā-
magrā āyan tapasar-ṣayas- suvaranvavindaṁ tapasā, sapatnān prañudāmārātīs-tapāsi



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



sarvaṁ pratiṣṭhitaṁ tasmāt tapaḥ paramaṁ vadānti, damēna dāntāḥ kilbiṣa-mavadhūnvanti
damēna brahmacāriṇas suvāragacchan damō bhūtānām durādhar-ṣaṁ damē sarvaṁ
pratiṣṭhitaṁ tasmāddamaḥ paramaṁ vadānti, śamēna śāntāḥ śivamācarānti śamēna nākaṁ
munayōṣnvavindañchamō bhūtānām durādhar-ṣañchamē sarvaṁ pratiṣṭhitaṁ
tasmācchamaḥ paramaṁ vadānti, dānaṁ yajñānām varūthaṁ dakṣiṇā lōkē dātāraḥ
sarvabhūtān-yupajīvanti, dānēnārātī-rapānudanta dānēna dviṣantō mitrā bhāvanti, dānē
sarvaṁ pratiṣṭhitaṁ tasmād dānaṁ paramaṁ vadānti, dharmō viśvasya jagataḥ pratiṣṭhā
lōkē dharmiṣṭhāṁ prajā upasarpanti, dharmēṇa pāpa-māpanudati dharmē sarvaṁ
pratiṣṭhitaṁ tasmād-dharmam paramaṁ vadānti, prajānānām vai pratiṣṭhā lōkē sādhu
prajāyās-tantum tānvānaḥ pitṛṇā-mānṛṇō bhavati, tadēva tasyā anṛṇam tasmāt prajānānām
paramaṁ vadānti, agnayō vai trayī vidyā dēvayānaḥ panthā gār-hapatya ṛk pṛthivī
rāthantara-mānvāhārya-pacānaṁ yajū-rantarikṣam vāmadēvya-māhavanīyas sāmā suvargō
lōkō bṛhat tasmā-dagnīn paramaṁ vadāntyagni-hōtragm sāyam prātar-grhāṇām niṣkr̥tiḥ
ssviṣṭagm suhutaṁ yajña-kratūnām prāyaṇagm suvargasyā lōkasya jyōtis-tasmād
agnihōtram paramaṁ vadānti, yajña iti yajñēna hi dēvā divam gatā yajñēnāsura-
napānudanta yajñēna dviṣantō mitrā bhāvanti yajñē sarvaṁ pratiṣṭhitaṁ tasmāt yajñam
paramaṁ vadānti, mānasam vai prajāpatyam pavitraṁ mānasēna manasā sādhu pāsya
manasā ṛṣayaḥ prajā āsrjanta mānasē sarvaṁ pratiṣṭhitaṁ tasmāt mānasam paramaṁ
vadānti, nyāsa ityāhūr manīṣiṇō brahmāṇām brahmā viśvaḥ katamaḥ svāyambhūḥ
prajāpātiḥ samvatsara iti, samvatsarōṣsāvādityō ya ēṣa ādityē puruṣaḥ sa paramēṣṭhī
brahmātmā, yābhirādityas-tapāti rāsmibhistābhiḥ parjanyaō var-ṣati parjanyaē-nauṣadhi-
vanaspatayaḥ prajāyanta oṣadhi-vanaspatibhi-rannam bhavatyannēna prāṇaḥ prāṇair-balam
balēna tapas-tapasā śraddhā śraddhayā mēdhā mēdhayā manīṣā manīṣayā manō manasā
śāntiḥ śāntyā cittam cittēna smṛtigḥ smṛtyā smāragḥ smāreṇa vijñānām vijñānēnātmānām
vēdayati tasmā-dannam dadan sarvāṅyē tāni dadātyannāt prāṇā bhāvanti, bhūtānām



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



prāṇair-manō manāśca vijñānam vijñānā-dānandō brahma yōniḥ, sa vā ēṣa puruṣaḥ
pañcadhā pañcātmā yēna sarvamidam prōtam pṛthivī cāntarikṣam ca dyauśca
diśāścāvāntara diśāśca sa vai sarvamidam jagat sa sabhūtagṛm sa bhavyam jijnāsa-klupta
ṛtajā rayiṣṭhā śraddhā satyō mahāsvān tapasō pariṣṭāt jñātvā tamēvam manāsā hṛdā ca
bhūyō na mṛtyu-mupayāhi vidvān, tasmān nyāsa-mēṣām tapasā-matiriktamāhūr, vasuraṇvō
vibhūrasi prāṇē tvamasi sandhātā brahman tvamasi viśvadhṛttējōdās-tvamasyagni-rasi
varcōdās-tvamasi sūryasya dyumnōdās-tvamasi candramāsa upayāma-gṛhītōṣsi brahmaṇē
tvā mahasa, ōmit-yātmānam yuñjītaivai mahōpaniṣadam dēvānām guhyam ya ēvam veda
brahmaṇō mahimāna-māpnōti tasmād brahmaṇō mahimāna-mityupaniṣat ||

|| jñāna yajñah || 80

tasyaivam viduṣō yajñasyātmā yajamānaḥ śraddhāpatnī śarīra-midhmamurō vēdir-lōmāni
barhir vēdaśśikhā hṛdayam yūpaḥ kāma ājyam manyuḥ paśus-tapōṣgnir damah samayitā
dakṣiṇā vāgghōtā prāṇa udgātā, cakṣuradhvaryur-manō brahmā śrōtrā-magnit āvaddhriyatē
sā dīkṣā yadaśnāti taddhavir-yatpibati tadasya sōmapānam yadramatē tadūpasadō
yathsañcarat-yupaviśat-yuttiṣṭhatē ca sa pravargyō yanmukham tadāhavanīyō yā vyāhṛti
rāhutir-yadasya, vijñānam tajjuhōti yathsāyam prātarātti tathsamidham yat prātermadhyān-
dinagrṁ sāyam ca tāni savānāni yē ahōrātrē tē darśa-pūrṇamāsau yēśrdhamāsāśca
māsāśca tē cāturmāsyāni ya ṛtavastē paśubandhā yē sāmvarsarāśca parivathsarāśca
tēśharganās-sarva vēdasam vā, ētat satram yan maraṇam tadāvabhṛthā ētadvai jarāmarya-
agni-hōtragṁ satram ya ēvam vidvānūdagayānē pramiyatē dēvānā-mēva mahimānam
gatvāśśdityasya sāyujyam gacchatyatha yō dakṣiṇē pramiyatē pitṛṇā-mēva mahimānam
gatvā candramāsa-sāyujyam sa lōkatā-māpnōt-yētau vai sūryā candramasōr-mahimānau
brāhmaṇō vidvā-nabhijayati tasmāt brahmaṇō mahimāna-māpnōti tasmāt brahmaṇō
mahimāna-mityupaniṣat ||

ōm sahanāvavatu | saha nau bhunaktu | saha vīryam karavāvahai |



mahānārāyaṇōpaniṣat

taittirīya upaniṣat caturthaḥ praśnaḥ



tējasvināvadhītamastu mā vidviṣāvahai || oṃ śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ ||